

Sustav kažnjavnja i uvjetna osuda u kaznenom zakonodavstvu Republike Hrvatske

Bandić, Antonia

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:151531>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Student:

Antonia Bandić

Naslov diplomskog rada:

**SUSTAV KAŽNJAVANJA I UVJETNA OSUDA
U KAZNENOM ZAKONODAVSTVU REPUBLIKE
HRVATSKE**

Kolegij:

KAZNENO PRAVO

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Aleksandar Maršavelski

Zagreb, rujan 2022.

1. UVOD

2. POVIJESNI RAZVOJ UVJETNE OSUDE U REPUBLICI HRVATSKOJ

- A. Uvjetna osuda prema Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije
- B. Uvjetna osuda prema Krivičnom zakoniku iz 1951.
- C. Uvjetna osuda prema Osnovnom krivičnom zakoniku Republike Hrvatske
- D. Uvjetna osuda prema kaznenom zakonu iz 1997.

3. MODELI UVJETNIH OSUDA

- A. Europsko-kontinentalni model
- B. Anglosaksonski model
- C. Mješoviti europsko-anglosaksonski model

4. SUSTAV KAŽNJAVANJA

- A. Odmjeravanje kazne
 - I. Odmjeravanje kazne prema Kaznenom zakonu
 - II. Sudsko odmjerenje kazne
- B. Kaznenopravne sankcije

5. UVJETNA OSUDA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU

- A. Uvjetna osuda kao posebna kaznenopravna sankcija
- B. Djelomična uvjetna osuda
- C. Obveze uvjetno osuđene osobe
- D. Opoziv uvjetne osude
- E. Pridržaj maloljetničkog zatvora prema Zakonu o sudovima za mladež

6. STATISTIČKI PODACI O KAZNAMA IZREČENIM OSUĐENIM
PUNOLJETNIM OSOBAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 1991. DO
2022.

7. ZAKLJUČAK
LITERATURA

1. Uvod

Razvoj ideja o svrsi kažnjavanja i primjeni kaznenih sankcija pridonio je promjenama u shvaćanju da se umjesto kazni prihvate i druge kaznenopravne sankcije koje su potpuno ili u velikoj mjeri lišene retributivnih elemenata. Od trenutka napuštanja ideje da je kazna sredstvo za ostvarenje odmazde otvoren je put saznanju da nije nužno na svako počinjeno kazneno djelo reagirati kaznom, odnosno da interesi politike suzbijanja kriminaliteta ne zahtijevaju uvijek izvršenje izrečene kazne. Povod takvom razmišljanju iskustva su prakse koja ukazuju da izvršenje kazne sa sobom nosi više štetnih nego korisnih posljedica, što se posebice pokazalo kod kratkih kazni lišenja slobode. Navedeno je važno i stoga što je svrha kažnjavanja, između ostalog, integracija čovjeka, odnosno njegovo osposobljavanje da vodi društveno koristan život koji se može ostvariti ili pokušati ostvariti i primjenom drugih mjera s ciljem popravljanja počinitelja kaznenog djela¹. Takav razvoj ideja doveo je do pojave nove, posebne kaznenopravne sankcije. Riječ je o uvjetnoj osudi propisanoj u Glavi IV. Kaznenog zakona (dalje u tekstu: KZ) koja nosi naslov „Kazne“ te određuje koje se kaznene sankcije mogu izreći osuđenima u kaznenom postupku. Uvođenje uvjetne osude u kazneno pravo rezultat je prodora novih pogleda i novih vrijednosti u kazneno pravo, posebno uklanjanja svega

¹ Mršić, Gordana, Mjere upozorenja – s osvrtom na slučajeve iz sudske prakse, Hrvatska pravna revije, svibanj 2007., str. 81.

stigmatizirajućeg i vezanog uz ideju ispaštanja i odmazde, jačanja humanističkih aspekata i humanističkih vrijednosti i orijentacija u kaznenom pravu. Posebice u smislu većeg povjerenja u čovjeka i njegova bržeg uključivanja u redoviti život, a sve to s ciljem izbjegavanja oduzimanja slobode čovjeku, kad je to opravdano, traženjem prikladnih instrumenata za realizaciju ovih nastojanja². Uvjetnom osudom se umjesto kažnjavanja, počinitelja kaznenog djela upozorava da je dužan poštovati pravni poredak i ubuduće ne činiti kaznena djela. To je upozorenje konkretno i izravno povodom počinjenog kaznenog djela upravo prema počinitelju tog djela, ali bez bezuvjetnog kažnjavanja koje u određenim okolnostima nije nužno za ostvarenje opće svrhe kaznenopravnih sankcija: retributivnost, generalna i specijalna prevencija te ponovna integracija počinitelja u zajednicu. Ta se svrha može ostvariti i bez izvršenja kazne samim konkretnim upozorenjem. Uvjetnom osudom kao sankcijom upozorenja država privremeno odustaje od kažnjavanja dok se ne uvjeri da je ono doista nepotrebno, odnosno dok ne istekne rok kušnje ili provjeravanja te tad definitivno odustaje od kažnjavanja. Prvenstvena je i najvažnija uloga takve sankcije specijalna prevencija, odnosno odvratanje osuđenika od ponovnog počinjenja kaznenog djela³. Ona je, dakle, lišena retributivnog

² Ibid.

³ Horvatić, Željko; Derenčinović, Davor; Cvitanović, Leo, Kazneno pravo – opći dio II (kazneno djelo i kaznenopravne sankcije), Zagreb, 2017, str. 268.

karaktera te je to ono što ju razlikuje od kazni. Kriminalno-politička joj je svrha da posluži kao zamjena za kratkotrajne kazne lišavanja slobode i da se primjenjuje kada je počinjeno lakše kazneno djelo za koje je propisana blaža kazna.

Personalnog je karaktera i orijentirana prema počinitelju kaznenog djela što znači da se prilikom primjene mora upoznati ličnost počinitelja⁴.

U ovom radu primarno ću se baviti razradom uvjetne osude, od njezinog prvog pojavljivanja u SAD-u, preko četiri važna razdoblja njezina razvitka u Hrvatskom zakonodavstvu, do današnjeg uređenja, njezine modele i povezanost sa sustavom kažnjavanja i ostalim kaznenopravnim sankcijama. Na kraju rada prikazat ću učestalost primjene uvjetne osude u kaznenim postupcima od samostalnosti Republike Hrvatske pa do danas.

2. POVIJESNI RAZVOJ UVJETNE OSUDE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Uvjetna osuda nastala je sredinom 19. stoljeća u nekim državama SAD-a i u Engleskoj, a kasnije su je prihvatila kaznena zakonodavstva europskih zemalja pa tako i naše kazneno pravo⁵. Nastanak i razvoj uvjetne osude rezultat je razvoja ideje o individualizaciji kazne, humanizacije kaznenog prava, uočavanja postojanja sitnog kriminaliteta i opravdanosti drugačijeg

⁴ Mršić, Gordana, loc. cit.

⁵ Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao mjera upozorenja, Hrvatska pravna revija, 2004., str. 64.

tretiranja takve delinkvencije⁶. U početku je značila privremeno, uvjetno odustajanje od kažnjavanja počinitelja kaznenog djela i njegovo podvrgavanje nadzoru na određeno vremensko razdoblje, a ukoliko u vrijeme nadzora odnosno kušnje osuđenik ne bi počinio novo kazneno djelo odustajalo se od izvršenja kazne⁷. Razvoj uvjetne osude odvijao se u hrvatskom pravu kroz četiri etape od kojih je svaka u taj institut uvela nešto novo, da bi se na kraju Kaznenim zakonom donesenim 1997. uvjetna osuda uredila na način kakav ju i danas poznajemo.

A. Uvjetna osuda prema Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije

Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije, donesen 1935. godine, prvi je zakonodavni akt koji propisuje uvjetnu osudu, tada zvanu „uslovna osuda“, na prostoru današnje Republike Hrvatske. Zakonodavac ju je tada smatrao posebnom kaznenopravnom sankcijom te joj je posvetio posebnu glavu zakona. Navedenim je zakonikom bilo propisano da se takva osuda može izreći počinitelju kaznenog djela za koje je bila predviđena kazna strogog zatvora do šest mjeseci ili do jedne godine ili novčana kazna⁸. Takva odredba ukazuje nam da je zakonodavac od samog početka uvjetne osude propustio propisati točno određeni iznos novčane kazne za koji se može izreći pa

⁶ Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao kaznenopravna sankcija, , Vol. 2 No. 2, Primus global, 2016., str. 22.

⁷ Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao mjera upozorenja, cit.

⁸ Urošević, Laza, Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije i 343 rješenja svih apelacionih sudova i svih odelenja kasacionog suda god. 1930-1935, Sarajevo, 1935., str. 65.

to dovodi do zaključka da se takva osuda mogla, u slučaju novčane kazne, izreći neovisno o njenom iznosu. Sud je bio ovlašten izreći uvjetnu osudu ako je smatrao da se može očekivati da će se osuđenik i bez izvršenja kazne u budućnosti suzdržati od ponovnog počinjenja nekog kaznenog djela. Kada bi takva presuda bila izrečena, izvršavanje kazne se odlagalo na određeno vrijeme koje nije smjelo biti kraće od jedne niti duže od pet godina. Za to vrijeme, vrijeme kušnje ili provjeravanja, sud je mogao osuđeniku naložiti da, u određenom roku koji ne može biti dulji od jedne godine, naknadi štetu koju je uzrokovao počinjenim kaznenim djelom⁹. Ako osuđenik ne bi naknadio štetu, a uzrok tomu nisu bile okolnosti koje se ne mogu pripisati krivnji osuđenika, odlaganje izvršenja kazne bilo bi odmah prekinuto, osim ako bi sud odredio novi rok za naknadu štete ili dopustio odlaganje izvršenja i bez naknade pod uvjetom da ju osuđenik nije bio u mogućnosti ispuniti¹⁰. Uz to, sud je bio ovlašten uz uvjetnu osudu odrediti i provođenje zaštitnog nadzora za vrijeme odgode izvršenja kazne. To je, kao što ćemo detaljnije vidjeti u nastavku rada, jedni element anglosaksonskog modela uvjetne osude prisutan u ovom uređenju, što ga čini miješanim europsko-anglosaksonskim modelom, a takvo će uređenje preuzeti i naredni propisi. Nadalje, navedenim propisom određeno je da je sud pri izricanju uvjetne osude morao naročito uzeti u obzir dob

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid., str. 68.-70.

osuđenika, njegov prijašnji život i vladanje, neznatnost učinjenog kaznenog djela, olakotne okolnosti te činjenicu da je osuđenik u potpunosti priznao svoje djelo i da je nadoknadio time počinjenu štetu ili se barem ozbiljno izjasnio da će ju nadoknaditi. Izricanje navedene presude tim je zakonikom bilo isključeno u slučaju da je počinitelj ranije bio pravomoćno osuđen zbog zločinstva ili je u posljednjih deset godina bio pravomoćno osuđen na kaznu strogog zatvora ili zatvora u trajanju višem od mjesec dana¹¹. Nadalje, odlaganje izvršenja kazne bilo bi prekinuto ako bi osuđenik u vremenu kušnje učinio koje kazneno djelo s namjerom i za to bio osuđen na strogi zatvor ili težu kaznu. U tom slučaju osuđeni je morao u potpunosti izvršiti kazne određena za oba kaznena djela. Ako je pak novo kazneno djelo počinjeno iz nehaja ili iz namjere, ali je počinitelj osuđen na blažu kaznu od strogog zatvora, sud je mogao odlučiti, uzimajući u obzir značaj oba kaznena djela, hoće li odgoditi izvršenje kazne ili ne¹². Odlaganje izvršenja kazne opozvat će se ako bi počinitelj u vremenu kušnje bio osuđen za novo kazneno djelo pod uvjetom da ga je počinio prije prve osude. Tada se za oba djela izricala jedinstvena kazna. Navedeno je pravilo vrijedilo i ako je za kasnije djelo počinitelj bio osuđen na novčanu kaznu, a za ranije na kaznu zatvora. Međutim, ako je za oba kaznena djela bila određena novčana kazna ili je za ranije

¹¹ Ibid., loc. cit.

¹² Ibid., loc. cit.

djelo određena novčana kazna, a za kasnije kazna zatvora, sud je imao ovlast odlučiti ostaje li pri uvjetno izrečenoj osudi ili ne¹³.

Ovakvim uređenjem postavljeni su temelji hrvatske inačice instituta uvjetne osude te se ona neće puno mijenjati tijekom sljedećih etapa, pri čemu je kao takva u velikom djelu uređena i danas. Sukladno navedenom, u nastavku izlaganja o razvoju instituta uvidjet ćemo kako se uvjetna osuda ipak promijenila, iako su njezina bit i svrha uvijek ostali isti.

B. Uvjetna osuda prema Krivičnom zakoniku iz 1951.

Pravno uređenje uvjetne osude prema Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije nije se značajno promijenjeno donošenjem novog Krivičnog zakonika 1951. godine. Uvjetna osuda i dalje je smatrana posebnom kaznenopravnom sankcijom. Glavna promjena bila je povećanje iznosa gornje granice kazne određene za počinjenje kaznenog djela za koje je moguće izreći uvjetnu osudu i to do dvije godine zatvora¹⁴. Isto tako, iz navedene odredbe možemo vidjeti da je taj zakonik unio promjenu kod kazne umjesto koje se uvjetna osuda mogla izreći. Naime, tim je zakonikom ukinuta mogućnost izricanja uvjetne osude u slučaju počinjenja kaznenog djela za koje je predviđena kazna strogog zatvora, već ju je tada bilo moguće izreći jedino umjesto kazne kada se utvrdi kazna zatvora ili

¹³Ibid., loc. cit.

¹⁴Zlatarić, Bogdan, Krivični zakonik u praktičnoj primjeni (kritički pregled judikature), I. svezak, opći dio, 1956., str. 242.

novčana kazna. Dakle, zakonodavac je prilikom donošenja ovog zakonika odlučio da će se uvjetna osuda moći izricati samo za lakša kaznena djela, što se održalo sve do danas. Odredba o zamjeni novčane kazne uvjetnom nije se mijenjala te je i dalje iznos novčane kazne za koji je moguće izreći uvjetnu kaznu ostao nedorečen. Uvjeti za određivanje i za opoziv uvjetne osude načelno su ostali jednaki prijašnjem uređenju. Sljedeća promjena koju je donio novi propis bila je u pogledu isključenja mogućnosti izricanja uvjetne osude. Za razliku od prijašnjeg zakonika, ovaj je propisivao da se uvjetna osuda ne može izreći osobi koja je u posljednjih pet godina prije donošenja presude za kazneno djelo bila osuđena na kaznu strogog zatvora ili bezuvjetno na kaznu zatvora dužu od jedne godine¹⁵. Vidimo, dakle, da je novi zakonik ublažio navedenu odredbu tako što je skratio razdoblje na koje počinitelj ne smije biti osuđen, a isto tako povisio minimalni iznos kazne za koju je osoba trebala biti osuđena. Novi zakonik unio je u institut i neke novine. Tako je njime bilo propisano da sud u presudi može odrediti da se vremenski određena kazna zabrane obavljanja određenim zanimanjem može izvršiti neovisno o tome što je izvršenje glavne kazne uvjetovano¹⁶. Navedenom odredbom prvi se put spominje zabrana obavljanja zanimanja kao posebna obveza koju sud može naložiti osuđeniku uz uvjetnu osudu te je time postavljen temelj razvitka dodatnih obveza koje je sud

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

ovlašten narediti uz izricanje uvjetne osude. Također, novim zakonikom uvedena je mogućnost izricanja uvjetne osude čak i onda kada je okrivljeni izrečenu kaznu izdržao, računajući i vrijeme koje je proveo u pritvoru ili istražnom zatvoru¹⁷. Posljednja novost koja se ticala općih uvjeta za izricanje uvjetne osude bila je zabrana izricanja bezuvjetne novčane kazne kao sporedne pored uvjetno izrečene glavne kazne zatvora. Razlog tomu bilo je to što je zakonodavac smatrao da sud, kada sudi za više djela u stjecađu, ne može za neka djela izreći uvjetnu, a za druga bezuvjetnu osudu¹⁸. Prema tome, navedeni zakonik nije još poznao institut djelomične uvjetne osude. Odredbe o opozivu nisu se puno promijenile u odnosu na prijašnji zakonik. Sud je i dalje bio obvezan opozvati odgodu izvršenja kazne ako bi osuđeni u roku kušnje počinio novo jednako teško ili teže kazneno djelo te ako je nakon izricanja uvjetne osude bio osuđen za kazneno djelo koje je počinio prije njezinog izricanja, a sud, na temelju slobodne ocjene, utvrdi da ne bi bilo osnova za izricanje uvjetne osude da se znalo za to ranije počinjeno kazneno djelo¹⁹. Što se tiče dijela odredbe koji govori o počinjenju novog težeg ili jednako teškog kaznenog djela, tu težinu tumačilo se s obzirom na konkretnu težinu kaznenog djela, odnosno s obzirom na kaznu koju je sud odredio. Ključna je bila, dakle, stvarna težina

¹⁷ Ibid., str. 243.

¹⁸ Ibid., str. 247., 248.

¹⁹ Ibid., loc. cit.

kaznenog djela²⁰. Iako nije unio puno promjena, ovaj je zakonik sa svojim novinama ipak imao značajan utjecaj na razvoj uvjetne osude u Republici Hrvatskoj.

C. Uvjetna osuda prema Osnovnom krivičnom zakoniku
Republike Hrvatske

Prodor novih pogleda i novih vrijednosti, poput afirmacije nove pravednosti oslobođene metafizičkog sadržaja i retributivnog udara, okrenute ka čovjeku, ne samo njegovoj prošlosti, već i njegovoj budućnosti; otklanjanje što je više moguće iz kaznenog prava svega onoga difamantnog, stigmatizirajućeg; jačanje humanističkih aspekata i humanističkih vrijednosti u kaznenom pravu, posebno u smislu većeg povjerenja u čovjeka, težnja za njegovo ponovno uključivanje u redovni život; davanje većeg značenja u kaznenim sankcijama odgojnim i pedagoškim činiteljima, sve veće uvažavanje načela individualizacije u primjeni kaznenih sankcija i traženje prikladnih instrumenata za njegovu realizaciju rezultiralo je uvođenjem uvjetne osude u kazneno pravo. Na njeno uvođenje utjecale su i spoznaje o štetnosti kazne lišavanja slobode, posebno takvih kratkotrajnih kazni, zatim bolje poznavanje čovjeka delinkventa i potreba drukčijeg kaznenopravnog pristupa takvim delinkventima. Uz sve navedeno, veliki utjecaj uvođenju uvjetne osude imalo je i opće

²⁰ Ibid., str. 249.

nastojanje za ograničenjem državne kaznene prinude²¹. Općim krivičnim zakonikom (dalje u tekstu: OKZ) uvjetna je osuda bila, kao i u ranijim propisima, određena kao posebna kaznenopravna sankcija. Ona je, uz sudsku opomenu, bila parapenalna sankcija, što znači da joj je nedostajala represivnost koja se izražava kroz ograničenje nekih prava ili materijaliziranih vrijednosti. Uz to, uvjetna osuda je prema navedenom zakoniku bila admonitivna sankcija, odnosno sankcija opominjanja, upozorenja. Takvo uređenje uvjetne osude dalo je cjelokupnom sustavu kaznenopravnih sankcija nove vrijednosti i nove dimenzije, a posebno na liniji jačanja njihovih humanističkih i odgojnih aspekata, zatim na liniji diferenciranja kaznenopravnog tretiranja lakšeg i težeg kriminaliteta, kao i na liniji posebnog uvažavanja kvalitete ličnosti počinitelja kao determinante kaznene sankcije. Bila je koncipirana kao mjera zamjene za kaznu punoljetnim počiniteljima kaznenih djela kod manje društveno opasnih djela, kada kažnjavanje nije bilo nužno radi kaznenopravne zaštite i kada se moglo očekivati da će ona dovoljno utjecati na počinitelja da više ne čini kaznena djela. Takvim uređenjem napuštena su načela klasičnog retributivnog kaznenog prava: da kazneno djelo i kaznenu odgovornost mora uvijek pratiti kazna, da nema djela bez kazne te da nema krivnje bez kazne, što ukazuje na značajnu modifikaciju kaznenog prava²².

²¹ Bačić, Franjo, *Krivično pravo – opći dio*, Zagreb, 1995., str. 391., 392.

²² *Ibid.*

OKZ je odredio da je svrha uvjetne osude da se prema kazneno odgovornom počinitelju ne izriče kazna za manje društveno opasna djela, a kada to nije nužno radi kaznenopravne zaštite i kada se može očekivati da će upozorenje uz prijetnju kaznom, odnosno uvjetna osuda dovoljno utjecati na počinitelja da više ne čini kaznena djela. Takvom formulacijom zapravo je više određen odnos uvjetne osude prema kazni, kao mjere koja zamjenjuje kaznu. U načelu, svrha uvjetne osude, kao i drugih mjera koje zamjenjuju kaznu, ne može biti drukčija od svrhe kazne, a to je otkloniti nova kaznena djela, suzbiti društveno opasna ponašanja, djelovati na liniji individualne i generalne prevencije te ne zapostaviti pravednost. Svrha je, dakle, da se opomenom, odnosno upozorenjem utječe na počinitelja da ne počini novo kazneno djelo ako sud dođe do zaključka da je to najprikladniji način i za ostvarenje zaštitne funkcije i za ciljeve prevencije²³. Novost koju je OKZ uveo je to što uvjetna osuda više nije bila kazna, nego je njena nova bit bila u tome da je ona svojevrsan pojačan oblik opomene: upozorenje uz prijetnju kaznom, mjera stavljanja na kušnju bez osude na kaznu. Ona mora zamijeniti kaznu i na taj način kao pojačana opomena ostvariti preventivnu funkciju kaznenog zakona²⁴. Osobe na koje se mogla primjenjivati bili su slučajni delinkventi²⁵. Zakonski je uvjet za izricanje bio taj da je počinitelju

²³ Ibid.

²⁴ Ibid., str. 396.

²⁵ Ibid., str. 393.

utvrđena kazna zatvora do dvije godine ili novčana kazna²⁶. Prema navedenoj odredbi možemo vidjeti da je ovaj zakonik zadržao uređenje iz 1951. godine. Za izricanje uvjetne osude prema OKZ-u bilo je potrebno da se ispune tri materijalna i dva formalna uvjeta. Tri materijalna, opća, uvjeta za izricanje uvjetne osude bila su: da se radi o manje društveno opasnom djelu, da sa stajališta potreba kaznenopravne zaštite nema zapreke za izricanje takve sankcije te da je ta sankcija opravdana jer se očekuje da će pozitivno utjecati na to da počinitelj ne počini novo kazneno djelo. Prvi je uvjet na liniji ograničavanja uvjetne osude kao zamjene za kaznu, drugi je generalno-preventivni, a treći specijalno-preventivni element uvjetne osude. Prilikom odlučivanja o izricanju uvjetne osude, sud mora posebno procijeniti hoće li uvjetna osuda biti prikladna te hoće li biti prihvaćena od javnosti i poticati njezinu vjernost pravu i zakonu, odvrćati druge od izvršenja kaznenih djela, učvrstiti osjećaj sigurnosti kod javnosti i njezino povjerenje u pravni poredak. Međutim, središnje pitanje za sud prilikom odlučivanja je prikladnost takve mjere u smislu njezinog pozitivnog utjecaja na počinitelja da ne počini novo kazneno djelo. Stoga sud mora, vodeći računa o svrsi uvjetne osude, osobito uzeti u obzir ličnost počinitelja, njegov prijašnji život, njegovo ponašanje nakon počinjenja kaznenog djela, stupanj kaznene odgovornosti

²⁶ Ibid., loc. cit.

i druge okolnosti uz koje je djelo učinjeno. Dakle, vidimo da je riječ o strogo individualiziranoj mjeri. OKZ je propisao da je ličnost morala biti takva da se moglo očekivati da će i samo upozorenje uz prijetnju kaznom dovoljno utjecati da više ne čini kaznena djela. Uz navedena tri materijalna uvjeta, da bi sud izrekao uvjetnu osudu potrebno je bilo da se ispune i dva formalna uvjeta. Prvi uvjet je da je bila riječ o počinitelju kojemu je sudski utvrđena kazna zatvora u trajanju do dvije godine ili novčana kazna. Drugi je bio da nije riječ o kaznenom djelu za koje se ni ublažavanjem kazne ne može izreći kazna manja od jedne godine zatvora, što, s obzirom na propise o ublažavanju kazne, znači da se uvjetna osuda nije mogla izreći za kaznena djela za koja je kao posebni minimum određen zatvor od tri ili više godina. Dodatni uvjet bio je rok kušnje koji je iznosio najmanje jednu, a najviše pet godina, računajući od dana pravomoćnosti presude. Točan iznos roka kušnje određivao je sud te je u pravilu ovisio o visini izrečene kazne te o ostalim pretpostavkama koje sud mora uzeti u obzir prilikom odlučivanja²⁷. Na temelju svega navedenog možemo primijetiti da je osnovni uvjet sadržan u uvjetnoj osudi bio taj da osuđenik u roku kušnje ne počini novo kazneno djelo. Uz taj opći uvjet, sud je bio ovlašten počinitelju narediti i druge, dopunske uvjete čije je neispunjenje moglo dovesti do opoziva uvjetne osude, kao npr. obveza vraćanja

²⁷ Ibid., str. 397.- 399.

imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom. Osim dopunskih uvjeta, sud je mogao uz uvjetnu osudu počinitelju izreći novčanu kaznu i sigurnosne mjere²⁸. Također, sud je bio ovlašten uz uvjetnu osudu odrediti počinitelju i zaštitni nadzor koji se morao odrediti kada se radilo o delinkventima koji nisu prikladni za klasičnu uvjetnu osudu, već im je bilo potrebno osigurati pomoć i nadzor da bi izbjegli činjenje novih kaznenih djela. OKZ je propisao da zaštitni nadzor traje određeno vrijeme unutar vremena kušnje iz uvjetne osude te da se sastojao od zakonom predviđenih mjera pomoći, skrbi, nadzora i zaštite, od kojih je sud u presudi odabrao i odredio onu koja je potrebna. Što se tiče sadržaja zaštitnog nadzora, on je mogao obuhvatiti jednu ili više sljedećih obveza: osposobljavanje za određeno zanimanje; prihvaćanje zaposlenja i ustrajanje na radnom odnosu; stanovanje kod određene obitelji ili u određenom domu; pravodobno obavješćavanje o potrebi promjene prebivališta, boravišta, adrese stanovanja ili radnog mjesta; raspolaganje s dohotkom, drugim prihodima i imovinom na primjeren način i u skladu s bračnim, odnosno obiteljskim obvezama; podvrgavanje liječenju odnosno posjećivanju profesionalnih, psiholoških i drugih savjetovališta i ustanova; neposjećivanje određenih mjesta, lokala i priredbi; nedruženje s određenim osobama; suzdržavanje od prekomjerne upotrebe alkoholnih pića ili

²⁸ Ibid.

uživanja droga. Koju će obvezu odrediti, sud je odlučivao prema analizi ličnosti osuđenika, uvjeta njegovog života i čimbenika bitnih za delinkvenciju, a cilj tih obveza bio je njegova reintegracija i uklanjanje opasnosti od povrata²⁹. Navedene odredbe nam ukazuju na to da je OKZ, u odnosu na ranije zakonike, povećao broj i detaljnije propisao obveze koje se mogu odrediti uz uvjetnu osudu. Veliki izbor tih obveza omogućavao je njihovu prilagodbu svakom pojedinom slučaju. To je bilo važno zbog ostvarenja njihove svrhe, a i svrhe uvjetne osude. Iako je njihovo određivanje bilo fakultativno, u slučaju nepridržavanja obveza sud je bio ovlašten produljiti rok za ispunjenje, osloboditi osuđenika od ispunjenja, zamijeniti nekom drugom obvezom ili opozvati uvjetnu osudu ako takvo ponašanje ukazuje na negativnu socijalnu prognozu. Ako se odlučio na opozivanje, sud je izricao kaznu utvrđenu u uvjetnoj osudi. Opozivanje je mogla predložiti i stručna osoba koja obavlja zaštitni nadzor. Nadalje, OKZ je odredio četiri osnove za opoziv uvjetne osude: zbog počinjenja novog kaznenog djela, zbog prije učinjenog kaznenog djela, zbog neispunjenja određenih obveza i kada se osuđeni kojemu je bio određen zaštitni nadzor ne bi pridržavao obveza što mu ih je u okviru tog nadzora odredio sud. Samo je u jednom slučaju opoziv bio obvezatan - kada je osuđenik počinio jedno ili više kaznenih djela tijekom roka kušnje za

²⁹ Ibid. str. 401., 402.

koje je sud utvrdio kaznu zatvora od dvije godine ili više. Ako je za to novo djelo bila utvrđena kazna zatvora manja od dvije godine, sud je mogao opozvati uvjetnu osudu. Pri odlučivanju sud je morao ispitati i ocijeniti sve okolnosti koje se odnose na počinjena djela i počinitelja, a osobito srodnost tih djela, njihovo značenje, kao i pobude iz kojih su učinjena. Međutim, ako je zbroj utvrđenih kazni za novo i prvotno kazneno djelo bio veći od dvije godine zatvora, sud je za novo djelo mogao izreći samo bezuvjetnu kaznu, a za drugo je mogao odlučiti o opozivu. U slučaju da je sud opozvao uvjetnu osudu, morao je za oba djela izreći jedinstvenu kaznu, a ako je za obje izrekao uvjetnu osudu, izrekao bi zajedničku uvjetnu osudu s novim vremenom kušnje. Dakako da je sud mogao ostati pri uvjetnoj osudi za prvo kazneno djelo, a za drugo izreći kaznu³⁰. Kada je prije počinjenja djela za koje je izrečena uvjetna osuda osuđenik počinio drugo kazneno djelo za koje je sud saznao nakon izricanja uvjetne osude, pri odlučivanju o opozivu sud je bio dužan voditi računa bi li izricanje uvjetne osude bilo osnovano da je u vrijeme njezina donošenja znao za to ranije djelo³¹.

Daljnji razvoj uvjetne osude neće ju puno mijenjati pa se tako uređenje iz OKZ-a i dalje u velikoj mjeri primjenjuje uz manje promjene.

³⁰ Ibid., str. 402.-404.

³¹ Ibid., str. 405.

D. Uvjetna osuda prema Kaznenom zakonu iz 1997.

Posljednja važna etapa razvoja instituta uvjetne osude bila je donošenje Kaznenog zakona 1997. Tim zakonom preuzeta je inačica uvjetne osude donesena 1977. godine te ovaj zakonik nije donio značaj novosti. Tada je uvjetna osuda zamišljena i pravno uređena kao mjera upozorenja, zajedno sa sudskom opomenom, kao posebna kaznenopravna sankcija sui generis čija je svrha bila upućivanje počinitelju kaznenog djela takve vrste prijekora kojim bi se ostvarila suština kaznenopravnih sankcija izricanjem kazne bez njezina izvršenja³². Sastojala se od izrečene kazne te vremena provjeravanja u kojemu se ta kazna ne izvršava pod uvjetima određenim zakonom. Za primjenu uvjetne osude bilo je potrebno da se ispune opći uvjeti. Prvi takav uvjet bio je da se radi o lakšem kaznenom djelu što se prosuđivalo dvama kriterijima: koja je kazna bila propisana zakonom i koja je kazna bila izrečena. Riječ je, dakle, bila o kombinaciji apstraktne i stvarne težine počinjenog kaznenog djela. Po apstraktnoj težini kaznenog djela uvjetna osuda mogla se primijeniti prema počinitelju kaznenog djela za koje je zakonom bila propisana kazna zatvora do pet godina ili blaža kazna te za kazneno djelo za koje je bila propisana kazna do deset godina zatvora ako su primijenjene odredbe o ublažavanju³³. Ta je odredba ublažila uređenje uvjetne osude u

³² Aljinović, Nevena: Djelomična uvjetna osuda i njezina primjena u praksi s prikazom sustava uvjetne osude u novom kaznenom zakonu, Zagrebačka pravna revija, Vol. 6 No. 3, 2017., str. 337., 338.

³³ Horvatić, Željko; Novoselec, Petar, Kazneno pravo (opći dio), Zagreb, 1999, str. 442.-444.

odnosu na uređenje iz OKZ-a. Prema stvarnoj težini počinjenog kaznenog djela uvjetna se osuda mogla primijeniti prema počinitelju kaznenog djela za koje je u zakonu bila propisana kazna kako je navedeno, a sud izborom vrste i mjere kazne izrekne kaznu zatvora do dvije godine ili novčanu kaznu, bilo za jedno kazneno djelo ili više njih u stjecađu. Ako su se kumulativno ispunila ta dva kriterija, dolazilo je do drugog općeg uvjeta za izricanje uvjetne osude. Riječ je o procjeni ličnosti počinitelja, odnosno može li se, s obzirom na sve okolnosti počinjenja kaznenog djela i ličnost počinitelja, opravdano očekivati da se svrha kažnjavanja u konkretnom slučaju može ostvariti i bez izricanja ili izvršenja kazne³⁴. Navedena formulacija pokazuje elastičnost instituta uvjetne osude te ostvarenje načela individualizacije počinitelja i kaznenog djela što je jedna od temeljnih značajki uvjetne osude u današnjem hrvatskom pravu. Posljednja dva uvjeta za izricanje, odnosno održanje uvjetne osude jesu ta da osuđenik za vrijeme trajanja roka kušnje, koje nije moglo biti kraće od jedne niti dulje od pet godina, pri čemu se rok mogao odmjeravati samo na pune godine, nije smio počinuti novo kazneno djelo te da u je u tom istom roku bio dužan ispuniti određene obveze koje su mu u svezi s počinjenim kaznenim djelom ili kao zaštita od počinjenja novog kaznenog djela naređene³⁵. Na temelju navedenih pravnih temelja za izricanje

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., str. 445., 446.

uvjetne osude vidljivo je da je riječ bila o europsko-kontinentalnom modelu uvjetne osude. S obzirom na to, kazna se izricala, ali je njezino izvršavanje bilo odgođeno i za izricanje nije bio potreban pristanak osuđenika. Jedina značajka anglosaksonskog modela preuzeta u hrvatsko zakonodavstvo bila je zaštitni nadzor osuđenika uz kojeg su zakonom bile predviđene posebne obveze³⁶.

Iako je u ovom radu naveden kao posljednja značajna etapa razvoja instituta, KZ iz 1997., za razliku od ostalih propisa, nije unio značajne novosti u institut uvjetne osude. Razlog tomu bila je naprednost OKZ-a i njegovo detaljno uređenje uvjetne osude pa zakonodavac nije vidio potrebu za mijenjanjem.

3. MODELI UVJETNIH OSUDA

Teorija kaznenog prava razlikuje uglavnom dva modela uvjetnih osuda. Prvi je tzv. *francusko-belgijski* ili *europsko-kontinentalni model*, a drugi *anglosaksonski model uvjetne osude s nadzorom (probatio)*. U nekim se europskim zakonodavstvima, pa tako i u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu propisuju i primjenjuje treći model uvjetne osude, tzv. *mješoviti europsko-anglosaksonski model*³⁷.

³⁶ Ibid., loc. cit.

³⁷ Horvatić, Derenčinović, Cvitanović, Leo, op. cit. (bilj. 3.), str. 269.

Izvorni europsko-kontinentalni i anglosaksonski model razlikuju tri značajke: izricanje kazne ili odgoda izricanja, nadzor nad uvjetno osuđenim počiniteljem kaznenog djela te primjena uvjetne osude s pristankom ili bez pristanka počinitelja kaznenog djela³⁸.

Ono što je zajedničko navedenim modelima moglo bi se opisati kao četiri uvjeta. Prvi uvjet je da je u pravilu riječ o lakšem kaznenom djelu. Drugi uvjet je da se s obzirom na sve okolnosti počinjenja djela, a osobito s obzirom na ličnost počinitelja i ostale subjektivne okolnosti, može opravdano očekivati da se svrha kažnjavanja u konkretnom slučaju može ostvariti i bez izricanja ili izvršenja kazne. Sljedeći uvjet je da osuđena osoba za vrijeme roka kušnje ne počini novo kazneno djelo. Posljednji uvjet zajednički izvornim modelima uvjetne osude je obveza uvjetno osuđene osobe da za vrijeme roka kušnje ispuni određene obveze koje su joj u vezi s počinjenim kaznenim djelom ili kao zaštita od počinjenja novog kaznenog djela naložene od strane suda³⁹.

A. Europsko-kontinentalni model

Europsko-kontinentalni model (u daljnjem tekstu: kontinentalni model) uvjetne osude uveden je u europsko zakonodavstvo potkraj 19. stoljeća. Naziva se još i francusko-belgijski model jer je prvi zakonodavni prijedlog bio podnesen

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid., str. 271.

1884. godine u Francuskoj, a prva realizacija uslijedila je u Belgiji 1888. godine⁴⁰.

Prema tom modelu kazna se počinitelju izriče, ali se *odgađa njezino izvršenje*. Uz to, za izricanje uvjetne osude po ovom modelu *nije potreban pristanak počinitelja*. Posljednja značajka navedenog modela je to što je osuđena osoba za vrijeme trajanja kušnje *prepuštena sama sebi*, odnosno ne postoji osoba ili institucija koja je usmjerava, savjetuje ili pomaže⁴¹. Navedene značajke su ujedno i razlike kontinentalnog i anglosaksonskog modela uvjetne osude. Uz to, za primjenu i uspješno ostvarenje kontinentalnog modela uvjetne osude potrebno je da se ispune i ranije navedeni uvjeti koji su jednaki za oba modela.

B. Anglosaksonski model

Nastanak uvjetne osude u kaznenom pravu common law sustava, a time i anglosaksonskog modela, povezuje se s događajem u američkoj saveznoj državi Massachusetts gdje je 1830. godine J. C. počinila kazneno djelo krađe te je za to proglašena krivom. Međutim, sud joj, na molbu njezinih prijatelja, nije izrekao kaznu, nego joj je saopćio da će o njenom budućem ponašanju na slobodi ovisiti hoće li biti pozvana na izdržavanje kazne ili ne. Međutim, već je sljedeće

⁴⁰ Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao kaznenopravna sankcija, cit., str. 23.

⁴¹ Brkić, Ive, Obveze uvjetno osuđene osobe i prikaz slučaja s posebnim osvrtom na tumačenje čl. 68. st. 1 Kaznenog zakona, Hrvatska pravna revija, 2007., str. 99.

godine počinila novo kazneno djelo te pred istim sudom bila optužena za novo kazneno djelo krađe. Tada je za novo i ranije počinjeno kazneno djelo krađe izrečena kazna. Pretpostavlja se da prijatelji, koji su se zalagali za nekažnjavanje, nisu nadzirali njezino ponašanje na slobodi za vrijeme kušnje⁴².

Sljedeći događaj koji je doprinio razvitku uvjetne osude je događaj iz sudnice u glavnom gradu države Massachusetts, Bostonu, iz 1941. godine kada se nekoj ženi sudilo zbog krađe. U sudnici se zatekao John Augustus, obučar iz susjedstva, koji se, kad je optuženica proglašena krivom, a prije izricanja kazne, obratio sudu sa prijedlogom da za izvjesno vrijeme odgodi kažnjavanje, a da će se on, za vrijeme koje odredi sud, brinuti da okrivljenica i bez kažnjavanja postane građanka koja više neće činiti kaznena djela. Sudac se s time složio tvrdeći da vodi računa o interesima državne blagajne jer će se na taj način možda izbjeći troškovi koje bi zatvorska kazna prouzročila državi, a ujedno je i bio znatiželjan kako će taj eksperiment završiti. Za razliku od prvog slučaja, ovaj eksperiment je uspio, odnosno počiniteljica kaznenog djela je uspješno prošla vrijeme kušnje. Zbog pozitivnog rezultata, sud u Bostonu je Johnu Augustusu nakon toga povjeravao i druge počinitelje kojima je odgodio izricanje kazne te je John Augustus postao prvi dragovoljni i privatni probacijski

⁴² Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao kaznenopravna sankcija, cit., str. 23.

službenik. Uvjetna osuda se do kraja stoljeća proširila i na još neke države SAD-a⁴³.

Navedeni slučajevi doveli su do razvitka anglosaksonskog modela uvjetne osude prema kojemu se okrivljenik proglašava krivim, ali se *odgađa izricanje kazne*. Za izricanje uvjetne osude po ovom modelu traži se *poseban pristanak okrivljenika* za kojega je nakon toga zadužena posebna služba - *probation officer*⁴⁴. Briga nadležne osobe može biti vrlo različita po sadržaju, ali se u svakom slučaju sastoji od učestalih kontakata službene osobe s uvjetno osuđenom osobom i savjetovanjem koje se tiče njezina ponašanja, zaposlenja, provođenja slobodnog vremena, društvenih komunikacija itd. Ako se uvjetno osuđena osoba ne pridržava savjeta, uputa i obveza, službena osoba za nadzor o tome obavještava sud koji na temelju izvješća može tijekom roka kušnje odustati od uvjetne osude te izreći počinitelju kaznu⁴⁵.

Kao i kod kontinentalnog modela, za primjenu i uspješno ostvarenje anglosaksonskog modela uvjetne osude potrebno je da se ispune uvjeti koji su jednaki za oba modela.

C. Mješoviti europsko-anglosaksonski model

U nekim europskim kaznenim pravima koristi se još i mješoviti model koji najčešće predstavlja modifikaciju

⁴³ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, op. cit. (bilj. 3), str. 270., 271.

⁴⁴ Brkić, Ive, loc. cit.

⁴⁵ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, loc. cit.

kontinentalnog sistema u kojem su interpolirane neke karakteristike anglosaksonskog sistema⁴⁶. Najčešće se modificiraju sadržaj i način primjene sadržaja uvjetne osude, a posebno obveze osuđene osobe prema kojoj je primijenjena uvjetna osuda i državnih institucija za nadzor i pomoć tim osobama (probacijska služba). Riječ je, dakle, o uvjetnoj osudi sa zaštitnim nadzorom. Navedeni model primjenjuje se i u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu⁴⁷.

4. SUSTAV KAŽNJAVANJA

A. Odmjeravanje kazne

Od instinktivnih, individualnih reakcija na ekscesna ponašanja pojedinaca u primitivnim, preddržavnim ljudskim skupinama preko, kasnije, običajima ustaljenih oblika društveno odobrenog reagiranja od, primjerice, progonstva, krvne osvete, talionske kazne i otkupnina do suvremenih kaznenopravnih sankcija, čovječanstvo je prevalilo dugotrajan i tegoban put nastanka i razvitka kazne, kažnjavanja i drugih kaznenopravnih sankcija, ali i put nastanka i razvitka kaznenog prava od primitivnog, nehumanog, okrutnog do suvremenog⁴⁸. Hrvatsko kazneno pravo razlikuje dva načina odmjerenja kazne. Kod prvog načina zakonom je propisana maksimalna i minimalna kazna za određeno kazneno djelo, pa se

⁴⁶ Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao kaznenopravna sankcija, cit., str. 24.

⁴⁷ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, loc. cit.

⁴⁸ Ibid., str. 195.

iz tog razloga naziva zakonsko odmjeravanje kazne. Drugi način odmjeravanja kazne je sudski, odnosno sud je taj koji, u zakonom određenim okvirima, određuje koju će kaznu odrediti u konkretnom slučaju.

I. Odmjeravanje kazne prema Kaznenom zakonu

Formalno, zakonska politika kažnjavanja može se očitati iz temeljnih odredbi KZ-a, svih propisa o pretpostavkama kažnjivosti, iz odredbi o ciljevima kažnjavanja, iz sustava kazni, posebno odredbi o odmjeravanju kazne, iz odnosa kazni i mjera upozorenja. Zakonska politika kažnjavanja posebno je izražena u Posebnom dijelu KZ-a u kaznama propisanim za svako pojedino djelo, o međusobnim odnosima tih kazni, u propisima koji sadrže zakonske stavove o zaštićenim vrijednostima i njihovom rangu te uopće o njihovim međusobnim odnosima. KZ je postavio redovne kaznene okvire, propisujući kazneni minimum i maksimum za svako djelo, ali i proširene okvire kojima se prelaze te određene granice, kao što su ublažavanje i oslobođenje od kazne, te još šire okvire kroz forme zamjene propisane kazne mjerama upozorenja⁴⁹. Određenost kaznenopravnih propisa, a posebno odredbi kojima se uređuju kažnjiva ponašanja, potrebna je radi sigurnosti u radu i legitimnog djelovanja suda. Ulogu u tome ima i Ustav koji obvezuje zakonodavca da norme kaznenog prava budu jasne i određene, što

⁴⁹ Bačić, Franjo, Dvije linije kažnjavanja: zakonska i sudska, Hrvatska pravna revija, veljača 2005., str. 95.

posebno vrijedi za zakonske opise kaznenih djela i zakonskih kazni⁵⁰.

II. Sudsko odmjeravanje kazne

Kod sudskog se odmjeravanja kazne radi o prijelazu jedne apstraktne zakonske kazne za jedno djelo, odnosno od niza općih odredbi o primjeni kazne ili druge kaznenopravne sankcije, na konkretnu sudsku kaznu⁵¹. Dakle, sud je taj koji utvrđuje točnu kaznu koja mora biti u okvirima određenim zakonom. Ono je, prema tome, konkretizacija zakonskih odredbi o kažnjavanju, a da bi to bilo moguće nužno je da se sucu daju velika ovlaštenja u određivanju te kazne⁵². Ono može biti sudsko odmjeravanje u užem ili u širem smislu. O odmjeravanju kazne u užem smislu riječ je kada sud određuje kaznu u redovnim kaznenim okvirima, a o odmjeravanju kazne u širem smislu kod korištenja širih i proširenih kaznenih okvira, odnosno njihovoj zamjeni s drugim kaznenopravnim sankcijama⁵³. Sudsko odmjeravanje kazne u užem smislu čin je određivanja vrste i mjere kazne unutar zakonskog okvira propisanog za učinjeno kazneno djelo, uz uvažavanje zakonski određene svrhe kažnjavanja. U tako izrečenoj sudskoj kazni morala bi se realizirati zakonska koncepcija o odmjeravanju kazne. Međutim, odmjeravanje kazne je kompliciran, odgovoran, kreativan i krajnje ozbiljan društveni i kriminalno-politički zadatak

⁵⁰ Ibid., str. 91.

⁵¹ Ibid.

⁵² Tabaković, Đuro; Grozdanić, Velinka; Sušan, Zoran, Odmjeravanje kazne kao akt subjektivne sudske ocjene, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, 1991., str. 86.

⁵³ Bačić, Franjo, Dvije linije kažnjavanja: zakonska i sudska, cit.

suca. Treba imati u vidu da sudac ima izrazito velike ovlasti u izboru vrste i mjere sankcije i da se nužno kreće u području koje se ne da strogo zakonski regulirati, području koje je zapravo apsolutna domena sudskih procjena i ocjena⁵⁴. Prilikom odmjeravanja kazne sudac je uvijek vezan uz određene propise pa se svaka sudska odluka mora zasnivati na odgovarajućim zakonskim propisima. Tu nije riječ o slobodnoj diskreciji, već se radi o korištenju velikih ovlasti vezanih uz unaprijed određeni materijalni propis. Prema tome, sudska ocjena o kazni istodobno je i čin primjene prava, ali i čin odmjeravanja, vrijednosnog ocjenjivanja te se zato može reći da je sudska odluka o kazni čin primjene prava posebne vrste. Najvažnija je komponenta, kako za učenje o odmjeravanju kazne, tako i za sam sudske procese odmjeravanja kazne, određivanje ciljeva kažnjavanja. Odredbe o ciljevima kažnjavanja od temeljne su važnosti jer izražavaju vodeća načela kaznene politike i propisuju kamo valja usmjeriti sudsku kaznu. Time se sucu postavljaju kriminalno-politički zadaci koji mu obvezno moraju biti polazište pri traženju kazne za određena djela. Opća i stvarna platforma kazne vezana je za stupanj krivnje, opasnost djela i svrhu kažnjavanja te samog počinitelja. Uz to, prilikom odmjeravanja kazne, u obzir se moraju uzeti i ciljevi kažnjavanja, mora doći do izražaja društvena osuda za

⁵⁴ Ibid., str. 95., 96.

počinjeno djelo, kao i zahtjevi koji proizlaze iz specijalne i generalne prevencije⁵⁵.

B. Kaznenopravne sankcije

Kaznenopravne sankcije zakonom su propisani sadržaji i načini kaznenopravne prisile koje nakon zakonom propisanog provedenog postupka primjenjuje državna sudbena vlast prema počinitelju kaznenog djela radi ostvarenja opće svrhe svih i posebne svrhe upravo izrečene vrste tih sankcija⁵⁶. Do pojave pozitivističke škole kaznenog prava u drugoj polovici XIX. stoljeća i njezina vrlo ograničenog utjecaja na kazneno zakonodavstvo početkom XX. stoljeća, kazna je bila jedina kaznenopravna sankcija. Takav sustav kaznenopravnih sankcija naziva se *monistički sustav*, prema kojemu je postojala samo jedna kaznenopravna sankcija s jedinstvenom, identičnom svrhom bez obzira na to što ta sankcija može imati brojne i različite oblike. Razvojem prava došlo je i do povećanja vrsti kaznenopravnih sankcija te je to dovelo do nastanka *dualističkog sustava kaznenopravnih sankcija* koji po sadržaju i svrsi razlikuje, u načelu, dva tipa kaznenopravne prisile: kazne i sigurnosne mjere. Daljnji razvitak takvog sustava tijekom XX. stoljeća ukazao je na potrebu prilagodbe sankcija različitim posebnim svrhama te se na temelju takvog razvoja uspostavio *pluralistički sustav kaznenopravnih sankcija* koji

⁵⁵ Ibid., loc. cit.

⁵⁶ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, op. cit. (bilj. 3), str. 199.

je i danas u primjeni⁵⁷. Aktualno hrvatsko pravo je u dijelovima propisa o primjeni kaznenopravne prisile i sadržajima kaznenopravnih sankcija uglavnom u suglasju s listom imperativnih zahtjeva i smjernica po kojima bi se kaznenopravne sankcije trebale oblikovati u suvremenim zakonima i njihovoj primjeni. Riječ je o šest temeljnih načela: načelu ograničenja kaznenopravne prisile, zakonitosti kaznenopravnih sankcija, individualizacije kaznenopravnih sankcija, pravednosti primjene kaznenopravne prisile, čovječnosti sadržaja i primjene kaznenopravne prisile te opozivosti i popravljivosti kaznenopravnih sankcija⁵⁸. Nova vrsta kaznenopravnih sankcija prvenstveno je usmjerena budućnosti, odnosno prema tome da se više ne ponovi ono zlo koje je počinitelj kaznenog djela svojim ponašanjem ostvario. Temeljna im je svrha da svojim sadržajem djeluju posebno prema svakom počinitelju (specijalna prevencija) kako više ne bi počinio bilo koje kazneno djelo i u tome je suštinska razlika između njih i kazne. Danas kaznenopravne sankcije podrazumijevaju kazne, sigurnosne mjere te posebne kaznenopravne mjere⁵⁹.

Kazne se, po našem kaznenom pravu, mogu odrediti počinitelju pod uvjetima propisanim zakonom. Kazna može biti novčana, kazna zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora. Ona može

⁵⁷ Ibid., str. 196.

⁵⁸ Ibid., str. 201.

⁵⁹ Ibid., str. 210.

biti glavna i sporedna. Glavne kazne su one koje se mogu samostalno izreći za neko kazneno djelo, dok se sporedne mogu izreći samo uz neku glavnu kaznu. Uz to, kazna može biti apsolutno ili relativno određena. Apsolutno određene kazne su one čije je trajanje točno određeno zakonom i sud nema mogućnost promijeniti tako propisanu mjeru. Nasuprot tome, relativno određene kazne su one kazne u vremenskom trajanju ili različitom iznosu kojima zakon određuje opće najmanje i najveće mjere i posebne najmanje i najveće mjere⁶⁰.

Svrha *sigurnosnih mjera* je, prema KZ-u, otklanjanje okolnosti koje omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela. Njima se, u nastojanju ostvarenja opće ustavnopravne smjernice za sve vrste i sadržaje kaznenopravne prisile, prvenstveno nastoji djelovati na one čimbenike i okolnosti koji imaju utjecaj ili snažno determiniraju ponašanje svake osobe, a osobito one koja je zbog određenih endogenih ili egzogenih čimbenika „sklona“ asocijalnom i kažnjivom ponašanju ili ju ti čimbenici čine sklonom takvom ponašanju⁶¹. KZ propisuje devet sigurnosnih mjera: obvezno psihijatrijsko liječenje; obvezno liječenje od ovisnosti; obvezan psihosocijalni tretman; zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti; zabrana upravljanja vozilom; zabrana približavanja, uznemiravanja ili uhođenja; udaljenje iz zajedničkog kućanstva; zabrana pristupa internetu; zaštitni

⁶⁰ Ibid., str. 224.- 226.

⁶¹ Ibid., loc. cit.

nadzor poslije punog izvršenja zatvorske kazne. Navedene mjere mogu se podijeliti na isključivo ili pretežito osobne i imovinske ili na pretežno kurativne (lječidbene) i pretežno preventivne. Za njihovu primjenu vrijedi opća odredba KZ-a o načelu razmjernosti kojom je propisano da sigurnosna mjera mora biti u razmjeru sa težinom počinjenog kaznenog djela i kaznenih djela koja se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti⁶².

Naposljetku, uz kazne i sigurnosne mjere kao „tradicionalne kaznenopravne sankcije“ početkom XX. stoljeća propisane su i druge kaznenopravne sankcije koje zbog njihove svrhe i sadržaja možemo smatrati *posebnim kaznenopravnim mjerama*. U našem sustavu su to uvjetna osuda, rad za opće dobro, posebne obveze, zaštitni nadzor, oduzimanje imovinske koristi, oduzimanje predmeta i javno objavljivanje presude⁶³.

5. UVJETNA OSUDA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU

A. Uvjetna osuda kao modifikacija kazne

Kazneni zakon iz 2011. godine izmijenio je i osuvremenio kaznenopravne sankcije. Zakonodavac je tada napustio mjere upozorenja koje su KZ-om iz 1997. godine bile određene kao samostalne kaznenopravne sankcije sui generis⁶⁴. Uz to je proširio primjenu tzv. alternativnih sankcija. Riječ je o

⁶² Ibid., str. 267., 268.

⁶³ Ibid., str. 268.

⁶⁴ Aljinović, Nevena, loc. cit.

sankcijama koje sadržavaju određene obveze ili upute. Dakle, tu nije riječ o kazni zatvora, mjeri oduzimanja slobode ili novčanoj kazni. Takve sankcije ne moraju biti samostalne, već se mogu odrediti kao dio kazni ili njihova modifikacija⁶⁵. Donošenjem tog zakona uvjetna osuda više nije samostalna kaznenopravna sankcija, već modifikacija kazne⁶⁶. Njezina je primjena tada bila ograničena samo na slučajeve u kojima je počinitelju izrečena kazna zatvora u trajanju do jedne godine ili novčana kazna⁶⁷.

Prema trenutno važećem KZ-u, uvjetna osuda je kaznenopravna sankcija koja se kao konkretna mjera upozorenja sastoji od izrečene kazne, vremena provjeravanja u kojem se ta kazna ne izvršava te počiniteljeva ispunjenja obveza koje mu sud odredi⁶⁸. Svrha uvjetne osude nije se mijenjala u odnosu na prijašnja uređenja te je ona i dalje upućivanje počinitelju kaznenog djela takve vrste prijekora kojim se omogućuje ostvarenje svrhe kaznenopravnih sankcija izricanjem kazne bez njezina izvršenja⁶⁹. Međutim, uvjetna osuda nije običan prijekor iz razloga što njezino izricanje ostavlja mogućnost da se izrečena kazna primjeni. Zbog toga primjenu uvjetne osude treba promatrati prije svega s aspekta specijalne

⁶⁵ Turković, Ksenija; Maršavelski, Aleksandar, *Reforme sustava kazni u novom Kaznenom zakonu, 2012.*, str. 804.

⁶⁶ *Ibid.*, str. 807.

⁶⁷ Aljinović, Nevena, *loc. cit.*

⁶⁸ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, *loc. cit.*

⁶⁹ Krstulović, Antonija; Šćepanović, Marica, *Utjecaj izmjena Kaznenog zakona na mogućnost i učestalost primjene uvjetne osude (i njihov daljnji utjecaj na primjenu instituta kaznenog materijalnog i procesnog prava)*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 18. listopada 2006., str. 619.

prevencije zato što se njome djeluje na počinitelja kaznenog djela, a ujedno predstavlja prijetnju da se kazna može i hoće izreći u slučaju da počinitelj ponovno počini neko kazneno djelo⁷⁰.

Uvjetnom osudom određuje se da se kazna na koju je počinitelj osuđen neće izvršiti pod uvjetom da počinitelj u vremenu provjeravanja ne počini novo kazneno djelo i ispuni obveze koje mu odredi sud. Sud je ovlašten izreći uvjetnu osudu počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora u trajanju do jedne godine ili na novčanu kaznu kad ocijeni da počinitelj i bez izvršenja kazne neće ubuduće činiti kaznena djela⁷¹. Vidimo da je kriterij iznosa utvrđene kazne za koji se može izreći uvjetna osuda vraćen na onaj iz 1935. godine, izuzev mogućnosti izricanja kada je utvrđena kazna strogog zatvora. Iz te odredbe je vidljivo da se uvjetna osuda može izreći za načelno lakša kaznena djela što je razumljivo s obzirom da se primjenom te vrste osude počinitelju kaznenog djela dopušta povratak u zajednicu iako nije platio novčanu kaznu ili izvršio kaznu zatvora. Isto tako, možemo primijetiti da zakonodavac još uvijek nije odredio točan iznos novčane kazne za koju se uvjetna osuda može izreći. Kod određivanja uvjetne osude, sud je dužan voditi računa o ličnosti počinitelja, njegovu prijašnjem životu, osobito je li ranije osuđivan, obiteljskim prilikama, okolnostima počinjenja samog kaznenog

⁷⁰ Mršić, Gordana, Mjere upozorenja – s osvrtom na slučajeve iz sudske prakse, cit., str. 83.

⁷¹ Kazneni zakon (pročišćeni tekst, Narodne novine, 84/2021), čl. 56.

djela te ponašanju nakon počinjenog kaznenog djela, osobito o odnosu počinitelja prema žrtvi i nastojanju da oštećeniku popravi štetu. Vrijeme provjeravanja, odnosno vrijeme na koje se odgađa izvršenje kazne, ne može biti kraće od jedne niti dulje od pet godina, odmjerava se na pune godine i počinje teći od dana pravomoćnosti presude. U slučaju da sud izrekne i novčanu i kaznu zatvora, KZ dopušta mogućnost izricanja uvjetne osude samo za dio kazne koji se odnosi na kaznu zatvora⁷².

Ovakvim određenjem uvjetne osude omogućeno je ostvarenje načela individualiteta te prilagodba instituta svakom pojedinom slučaju, a isto tako je počiniteljima kaznenih djela omogućeno da se vlastitim dijelima iskupe za ono što su učinili i pokažu da nisu opasnost za zajednicu, već da joj pripadaju.

B. Djelomična uvjetna osuda

Institut djelomične uvjetne osude uveden je u hrvatsko kazneno pravo Kaznenim zakonom iz 2011. godine zbog potrebe modificiranja uvjetne osude za „srednje teški“ kriminal. Ta je potreba uzrokovana napuštanjem dvojnog kriterija kombiniranja propisane i izrečene kazne te snižavanjem posebnog minimuma izrečene kazne zatvora s dvije na jednu godinu, čime se uvjetna osuda svela na modifikaciju kazne zatvora isključivo za „lakša“ kaznena djela. Navedenu potrebu zakonodavac je

⁷² Ibid.

nastojao zadovoljiti uvođenjem instituta djelomične uvjetne osude, kao što to predviđa švicarski (čl. 43.) i austrijski (§ 43.a) kazneni zakon. Kriterij za određivanje je konkretno izrečena kazna za konkretno kazneno djelo, neovisno o tome je li riječ o izrečenoj kazni zatvora za jedno kazneno djelo, jedinstvenoj kazni za stjecaj kaznenih djela, produljenom kaznenom djelu, te je li sud pri izricanju kazne primijenio odredbe o ublažavanju ili nije⁷³.

Djelomična uvjetna osuda propisana je člankom 57. KZ-a koji propisuje da je sud može izreći prema počinitelju koji je osuđen na novčanu kaznu ili kaznu zatvora u trajanju većem od jedne, a manjem od tri godine samo za dio kazne ako ocijeni da postoji visok stupanj vjerojatnosti da i bez izvršenja cijele kazne neće ubuduće činiti kaznena djela. Neuvjetovani dio kazne zatvora mora iznositi najmanje šest mjeseci, a najviše jednu polovinu izrečene kazne, dok neuvjetovani dio novčane kazne ne može iznositi manje od jedne petine ni više od jedne polovine izrečene kazne. Na neuvjetovani dio kazne ne mogu se primijeniti odredbe o uvjetnom otpustu, a vrijeme provjeravanja iz uvjetovanog djela kazne ne teče za vrijeme izvršavanja neuvjetovanog dijela kazne, već ono počinje teći kad počinitelj izdrži neuvjetovani dio⁷⁴. Na temelju navedenih odredbi KZ-a vidljivo je da je, kada je posrijedi novčana kazna, i ovdje izostalo preciziranje formalnih uvjeta primjene

⁷³ Aljinović, op. cit. (bilj. 32.), str. 341., 342.

⁷⁴ Kazneni zakon, op. cit. (bilj. 71.), čl. 57.

pa nije jasno u kojim se slučajevima novčana kazna može u potpunosti uvjetovati, a kada predleži djelomično odgađanje novčane kazne⁷⁵. Uz djelomičnu uvjetnu osudu sud može počinitelju odrediti jednu ili više posebnih obveza, samostalno ili uz zaštitni nadzor, čije trajanje ne smije biti duže od roka provjeravanja⁷⁶. Tu je zapravo riječ o obvezama za koje je propisano da se mogu izreći uz uvjetnu osudu. Takvim obvezama naglašava se spremnost osuđenika da osobnim djelovanjem pridonese vlastitoj resocijalizaciji, ili pak nespremnost, u kojem se slučaju onda gubi i svaki smisao navedenih obveza, a uz to se nastoji osigurati i zaštita žrtve, čime se naglašava i moralna dimenzija odnosa počinitelja prema žrtvi. Za izricanje djelomične uvjetne osude ključna je ocjena suda da postoji visok stupanj vjerojatnosti da i bez izvršenja cijele kazne počinitelj neće ubuduće činiti kaznena djela, što je zapravo povoljna prognoza počiniteljeva ponašanja u budućnosti, koja je najčešće rezultat osobnog iskustva suca, njegove intuicije ili ustaljene sudske prakse viših sudova⁷⁷. Iz toga je vidljiva fakultativna narav ovog instituta, čija primjena ovisi o konkretnom sudu i njegovoj procjeni osobnosti počinitelja i kaznenog djela koje je počinio. Ovom varijantom uvjetne osude zakon je prema

⁷⁵ Aljinović, Nevena, loc. cit.

⁷⁶ Ibid., str. 343.

⁷⁷ Ibid.

konkretnom počinitelju prepustio sudu mogućnost još potpunijeg ostvarenja načela individualizacije kaznenopravne sankcije⁷⁸.

C. Obveze uvjetno osuđene osobe

Kao što smo mogli vidjeti u dijelu rada u kojemu je izložen razvoj uvjetne osude, razvoj obveza uvjetno osuđene osobe započeo je donošenjem Krivičnog zakonika 1951. godine. Tada se po prvi put spomenula zabrana obavljanja zanimanja kao posebna obveza koju je sud ovlašten odrediti. Takve obveze koje sud može odrediti osuđenoj osobi uz uvjetnu i djelomičnu uvjetnu osudu propisane su Kaznenim zakonom. Njihova je svrha davanje prilike osuđeniku da se vlastitim postupcima reintegrira u društvo te da pokaže svojim djelima promjenu u ponašanju i razvitak svoje osobnosti. Glavna obveza uvjetno osuđene osobe je da tijekom vremena provjeravanja ne počini novo kazneno djelo. Time je specijalno-preventivni učinak ostvaren bez izvršenja kazne. Dodatne obveze koje je sud ovlašten izreći uz uvjetnu osudu mogu biti posebne obveze i/ili zaštitni nadzor⁷⁹.

Posebne obveze jedne su od posebnih kaznenopravnih mjera, a propisane su generalnom klauzulom KZ-a⁸⁰. Zakonodavac je odredio da sud može, prilikom izricanja uvjetne osude, počinitelju naložiti da u određenom roku popravi štetu počinjenu kaznenim djelom i/ili uplati određenu svotu novaca u

⁷⁸ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, op. cit. (bilj. 3), str. 275.

⁷⁹ Ibid., str. 273.

⁸⁰ Aljinović, Nevena, loc. cit.

korist javne ustanove, u humanitarne ili karitativne svrhe, odnosno u fond za naknadu štete žrtvama kaznenih djela, ako je to primjereno s obzirom na počinjeno djelo i ličnost počinitelja. Pored navedenih obveza, sud je ovlašten počinitelju, ako ocijeni da je njihova primjena nužna za zaštitu zdravlja i sigurnost osobe na čiju štetu je kazneno djelo počinjeno ili kad je to korisno za otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela, izreći i dodatne obveze, također propisane KZ-om. Ovisno o počinjenom kaznenom djelu i počinitelju, sud je ovlašten izreći obvezu nastavaka obrazovanja ili osposobljavanja za određeno zanimanje, zaposlenja koje odgovara njegovoj stručnoj spremi ili razini obrazovanja, osposobljenosti i stvarnim mogućnostima obavljanja radnih zadataka, nadziranog raspolaganja prihodima u skladu s potrebama osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, ispunjavanje obveze uzdržavanja, redovitog javljanja nadležnom tijelu za probaciju, centru za socijalnu skrb, sudu, policijskoj upravi ili drugom nadležnom tijelu te druge obveze ako ih sud smatra primjerenima⁸¹. Različitost obveze omogućava ostvarenje najvažnijeg načela uvjetne osude - načela individualnosti. Navedene obveze sud izriče bez potrebe pristanka počinitelja. Međutim, njegov pristanak potreban je za izricanje posebnih obveza kojima se u većoj mjeri zadire u

⁸¹ Kazneni zakon, op. cit. (bilj. 71.), čl. 62.

privatni život pojedinca, a to su obveza liječenja ili nastavka liječenja koje je nužno radi otklanjanja zdravstvenih smetnji koje mogu poticajno djelovati na počinjenje novog kaznenog djela, te odvikavanje od ovisnosti o alkoholu, drogama ili drugih vrsta ovisnosti u terapijskoj zajednici⁸². Davanjem pristanka počinitelj pokazuje spremnost da osobnim djelovanjem pridonese vlastitoj resocijalizaciji⁸³. Pomoć počinitelju u izvršavanju naloženih obveza pruža nadležno tijelo za probaciju. Za izvršenje određenih posebnih obveza, nadležnom tijelu za probaciju propisana je pomoć policije i to kada je naložena obveza zabrane posjećivanja određenih mjesta, objekata i događaja, koji mogu biti prilika ili poticaj za počinjenje novog kaznenog djela, zatim zabrana druženja s određenom osobom ili grupom osoba koje bi ga mogle navesti da počini kazneno djelo, zabrana zapošljavanja, podučavanja ili smještaja tih osoba, zabrana napuštanja doma u određenom razdoblju tijekom dana te naposljetku zabrana nošenja, posjedovanja i povjeravanja na čuvanje drugoj osobi oružja i drugih predmeta koji bi ga mogli navesti na počinjenje kaznenog djela⁸⁴. S obzirom da su dodatne obveze fakultativne, sud je načelno slobodan kod njihovog odabira, ali je ipak ograničen time što počinitelju ne smije postavljati nerazumne i nemoguće obveze te obveze koje vrijeđaju njegovo

⁸² Ibid., čl. 63.

⁸³ Aljinović, Nevena, loc. cit.

⁸⁴ Kazneni zakon, loc. cit.

dostojanstvo. Sud je ovlašten, nakon što je već odredio posebnu obvezu, a prije isteka njezina trajanja, na prijedlog tijela nadležnog za njezino provođenje, povisiti minimum trajanja obveze, odnosno sniziti njezin maksimum (koji ne može biti dulji od vremena provjeravanja), ukinuti je ili zamijeniti drugom obvezom⁸⁵.

Uz posebnu obvezu osuđeniku se može odrediti i *zaštitni nadzor*, propisan člankom 64. KZ-a, koji je u hrvatskom zakonodavstvu prvi puta predviđen 1922. godine Krivičnim zakonikom Kraljevine Jugoslavije, dok pravi temelji probacije nastaju zapravo Krivičnim zakonikom SR Hrvatske iz 1977. godine u kojemu su razrađeni zakonski okviri probativnog sustava, ali su izostali provedbeni propisi te primjena u praksi. Uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom kao alternativna sankcija predviđena je prvi puta Kaznenim zakonom Republike Hrvatske iz 1998. godine⁸⁶. Riječ je o jednoj od bitnih značajki anglosaksonskog modela uvjetne osude, a primijenjen je i kod nas u izvornom europskom-kontinentalnom modelu te se zbog toga uvjetna osuda u hrvatskom KZ-u smatra inačicom europsko-kontinentalnog modela uvjetne osude⁸⁷. On je uz uvjetnu osudu jedna od alternativa kazni zatvora. Iako ne postoji jedinstvena definicija, probacijom, odnosno zaštitnim nadzorom smatra se sankcija koju određuje sud osuđenoj osobi u

⁸⁵ Kazneni zakon, loc. cit.

⁸⁶ Rajić, Saša, Izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi : alternativne sankcije u RH – stanje i perspektive, Kriminologija i socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju, 13.06.2005., str. 120.

⁸⁷ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, op. cit. (bilj. 3), str. 273., 274.

trajanju koje ne može biti veće od zakonom propisanog⁸⁸. Njegov je ključni aspekt kontroliranje i nadgledanje izvršenja sudski određenih obveza⁸⁹, a to se nalazi u nadležnosti tijela za probaciju uz pomoć policije, a uređuje se Zakonom o probaciji i na temelju tog zakona donesenim podzakonskim propisima⁹⁰. Prema tom zakonu, probacijski poslovi obavljaju se s ciljem zaštite društvene zajednice od počinitelja kaznenog djela, njegove resocijalizacije i reintegracije u zajednicu⁹¹. Zakonodavac je propisao da će sud počinitelju odrediti zaštitni nadzor kad ocijeni da mu je potrebna pomoć, vođenje i nadzor nadležnog tijela za probaciju kako ubuduće ne bi činio kaznena djela i kako bi se lakše uključio u društvo. Pri određivanju zaštitnog nadzora sud mora prema svakom počinitelju, tj. slučaju, postupati individualno, iz razloga što se zaštitni nadzor temelji na pojedinačnom programu postupanja koji izrađuje, pomaže provesti i čije provođenje nadgleda nadležno tijelo za probaciju. Uz uvjetnu osudu sud može počinitelju odrediti i zaštitni nadzor ako je izrekao kaznu zatvora veću od šest mjeseci i ako se radi o okrivljeniku koji je mlađi od dvadeset i pet godina. Zaštitni nadzor može se odlukom suda ukinuti i prije isteka roka na koji je određen ako su prestale potrebe pomoći, vođenja i nadzora, a ako za time postoji potreba, može se i produljiti.

⁸⁸ Doležal, Dalibor, Voditelj zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu i rada za opće dobro na slobodi, Kriminologija i socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju, 21. srpnja 2006, str. 37.

⁸⁹ Ibid., str. 38.

⁹⁰ Aljinović, Nevena, loc. cit.

⁹¹ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, loc. cit.

Zakon počinitelju kojemu je određen zaštitni nadzor propisuje obvezu redovito se javljati probacijskom službeniku, primati posjete probacijskog službenika u domu te mu davati sve potrebne informacije i dokumente. Uz to, počinitelj ima obvezu tražiti suglasnost suca izvršenja za put u inozemstvo, obavijestiti probacijskog službenika o promjeni zaposlenja ili adrese, i to u roku od dva dana od te promjene te o putovanju u trajanju duljem od osam dana i danu povratka. Trajanje zaštitnog nadzora ne može, kao ni trajanje posebnih obveza, biti dulje od vremena provjeravanja⁹².

Propisivanjem različitih obveza koje sud može odrediti omogućava se primjena načela individualnosti prema svakom slučaju i počinitelju te samim time prilagodba kazne pa bi, zahvaljujući tome, takve odluke suda trebale dovoditi do pozitivnih rezultata te smanjenja ponavljanja kaznenih djela.

D. Opoziv uvjetne osude

Uvjetna osuda, kao modifikacija kazne, sastoji se od upozorenje počinitelju da će mu, ako ponovno počini neko kazneno djelo, biti izrečena ranije utvrđena kazna zatvora ili novčana kazna. Ta prijetnja kaznom sadržana u uvjetnoj osudi je uvjetna te prestaje ako osuđeni ispuni uvjete pod kojima mu je izrečena. U suprotnom dolazi do njezinog opoziva i izricanja kazne. Do opoziva može doći iz tri razloga: počinjenje novog kaznenog djela za vrijeme roka provjeravanja,

⁹² Kazneni zakon, op. cit. (bilj. 71.), čl. 64.

ranije počinjeno kazneno djelo te neispunjenje određenih obveza koje je odredio sud⁹³. U KZ-u postoje dvije vrste opoziva koje se razlikuju s obzirom na razloge i odlučivanje suda o izvršenju izrečene kazne u primijenjenoj uvjetnoj osudi: *obligatorni (obvezatni) opoziv i fakultativni (neobvezatni) opoziv*⁹⁴.

Zakonodavac je, imajući u vidu svrhu uvjetne osude, odredio da će sud morati uvjetnu osudu obligatorno opozvati samo ako osuđeniku, za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja, izrekne kaznu zatvora u trajanju duljem od jedne godine ili ako osuđenik bez opravdanog razloga, u roku koji je određen presudom, ne vrati imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom⁹⁵.

U svrhu ostvarenja načela individualizacije i omogućavanja ostvarenje svrhe uvjetne osude, zakonodavac je ovlastio sud da u određenim situacijama samostalno odluči o opozivu (fakultativni opoziv). Sud je ovlašten tako postupiti kada se osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja pravomoćnom presudom izrekne kaznu zatvora u trajanju do jedne godine ili novčanu kaznu⁹⁶. Tu je, dakle, riječ o utvrđenoj blažoj kazni od one kod obligatornog opoziva pa je zakonodavac sudovima omogućio veću slobodu kod donošenja odluke o fakultativnom opozivu uvjetne osude, što je

⁹³ Mršić, Gordana, Mjere upozorenja – s osvrtom na slučajeve iz sudske prakse, cit., str. 89.

⁹⁴ Horvatić; Derenčinović; Cvitanović, loc. cit.

⁹⁵ Kazneni zakon, op. cit. (bilj. 71.), čl. 58.

⁹⁶ Ibid.

razumljivo s obzirom na različitost svakog slučaja i ličnosti počinitelja. Ako sud odluči opozvati uvjetnu osudu, uzet će kao utvrđene raniju uvjetnu kaznu i kaznu za novo kazneno djelo, odnosno kazne za nova kaznena djela, te će izreći jedinstvenu kaznu prema odredbama o izricanju kazne za djela u stjecađu. Za razliku od toga, ako sud u slučaju fakultativnog opoziva ne opozove uvjetnu osudu na raspolaganju mu stoje dvije mogućnosti za određivanje kazne: može za novo kazneno djelo izreći kaznu i odrediti njezino izvršenje ne mijenjajući raniju uvjetnu osudu ili za novo kazneno djelo izreći kaznu koju će, kao i raniju uvjetnu kaznu, uzeti kao utvrđene te izreći jedinstvenu kaznu sukladno odredbama o jedinstvenoj kazni za stjecađ kaznenih djela te odrediti novo vrijeme provjeravanja u kojem se ova kazna neće izvršiti. Mogućnost fakultativnog opoziva stoji na raspolaganju sudu i u slučaju da osuđenik neopravdano krši obvezu koja mu je određena sigurnosnom mjerom izrečenom uz uvjetnu osudu ili u roku koji mu je određen ne izvrši u potpunosti ili većoj mjeri obveze koje mu je sud odredio uz uvjetnu osudu te ako ih teško ili uporno krši. Uz to, sud može opozvati uvjetnu osudu ako osuđenik ustrajno izbjegava provođenje zaštitnog nadzora. U slučaju obvezatnog, a i fakultativnog opoziva sud ne može opozvati uvjetnu osudu nakon proteka dvije godine od isteka vremena provjeravanja. Ako se utvrdi da počinitelj obveze nije izvršio iz opravdanih razloga ili da je iz opravdanih razloga izbjegavao zaštitni nadzor, sud može obveze zamijeniti

drugima, ili izreći zaštitni nadzor ako ga do tada nije imao, ili ga može osloboditi obveza, odnosno zaštitnog nadzora, ili mu produljiti rok za izvršenje izrečenih obveza ili zaštitnog nadzora. Sud će o tome odlučivati na temelju prijedloga tijela nadležnog za provođenje posebnih obveza i probaciju, a uzimajući u obzir ličnost osuđenika. U tom se slučaju uvjetna osuda ne može opozvati protekom roka od jedne godine od isteka roka određenog za izvršavanje obveze. Sud će opozvati uvjetnu osudu i kad nakon njezina izricanja izrekne osuđeniku kaznu za kazneno djelo počinjeno prije izricanja uvjetne osude ako o cijeni da ne bi bile ispunjene pretpostavke za izricanje uvjetne osude da se za to ranije kazneno djelo znalo. U tom će slučaju kaznu iz uvjetne osude i kaznu koju izreče za ranije kazneno djelo uzeti kao utvrđene te izreći jedinstvenu kaznu prema odredbama o izricanju kazne za djela u stjecađu⁹⁷. Uvjet je, dakle, za takvu osudu, da sud ne bi izrekao uvjetnu osudu za kasnije djelo da je znao za počinjenje ranijeg.

E. Pridržaj maloljetničkog zatvora prema Zakonu o sudovima za mladež

Maloljetnik je osoba koja nije navršila zakonom propisanu dob za stjecađu punoljetnosti. U većini pravnih poredaka, pa tako i kod nas, maloljetnost traje do navršene 18. godine⁹⁸. Poseban odnos prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=38463>, 26. kolovoza 2022.

vidljiv je već u starom rimskom pravu⁹⁹. S razvojem svijesti o njihovom posebnom položaju, bilo je potrebno da se detaljnije razvije pravo koje bi uređivalo njihov položaj u kaznenom pravu. Prvi važniji korak u tom smjeru dogodio se u dvadesetom stoljeću kada je započelo, prvo u SAD-u, a zatim i u nekim europskim državama, formiranje posebnih odjela za suđenje maloljetnim delinkventima, u okviru redovitih kaznenih sudova. Ti su odjeli na odvojenim raspravama i u pojednostavljenoj i neformalnoj proceduri primjenjivali mjere odgoja, pomoći i zaštite maloljetnika. Takav razvoj pravnog položaja maloljetnika doveo je do donošenja posebnih zakona. Prvi takvi zakoni doneseni su u prvoj polovini dvadesetog stoljeća u nekim europskim državama poput Belgije, Francuske, Njemačke, Austrije¹⁰⁰.

U Hrvatskoj to područje danas uređuje Zakon o sudovima za mladež (dalje u nastavku: ZSM). Maloljetničko pravo u Hrvatskoj, kao posebno kazneno pravo, primjenjuje se prema mladim počiniteljima kaznenih djela, a to su maloljetne i mlađe punoljetne osobe¹⁰¹. ZSM određuje da je maloljetnik osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila četrnaest, a nije navršila osamnaest godina života, a mlađi punoljetnik osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila osamnaest, a nije navršila dvadeset i jednu godinu života¹⁰². Posebne mjere za

⁹⁹ Carić, Ante, *Mlađe osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve)*, Zagreb, 2002, str. 1.

¹⁰⁰ *Ibid.*, str 6.,7.

¹⁰¹ Cvjetko, Božica, *Formalne i neformalne sankcije u maloljetničkom pravu*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo, vol 6, br. 2/1999., 1999., str. 341.

¹⁰² Zakon o sudovima za mladež (pročišćeni tekst, Narodne novine, 126/2019) , čl. 2.

maloljetne počinitelje kaznenih djela pojavile su se usporedno s kaznama. Njihova je primjena u početku bila alternativa kaznama te su se primjenjivale na maloljetnike kod kojih nije bio utvrđen razbor. No, s vremenom su se i takve alternativne sankcije počele primjenjivati i ubrojivim maloljetnim počiniteljima te su čak počele potiskivati kaznu. Kako se s vremenom povećavao broj maloljetnih počinitelja tako se usporedno povećavao broj i vrste odgojnih mjera za takve počinitelje. Najprije su to bile zavodske mjere koje su se sastojale u smještanju maloljetnika u ustanove pretežito zatvorenog tipa i na unaprijed određeno vrijeme. Kasnije se javljaju i izvaninstitucionalne mjere i to mjere nadzora na slobodi, odnosno probatio. Danas se u našem maloljetničkom kaznenom pravu sankcije dijele na institucionalne i izvaninstitucionalne, ovisno o načinu izvršenja kazne. Institucionalne sankcije su one koje se izvršavaju u ustanovama zatvorenog tipa, dok su izvaninstitucionalne one koje se izvršavaju na slobodi i bez odvajanja maloljetnika od njegove obitelji te se takvim mjerama daje prednost. Jedna od takvih sankcija je i pridržaj izricanja maloljetničkog zatvora, koji je, poput uvjetne osude, zapravo modifikacija kazne, a ne posebna kaznenopravna sankcija¹⁰³. Riječ je o posve novom institutu koji u naše zakonodavstvo uveden po uzoru na austrijski Zakon o sudovima za mladež¹⁰⁴. Sud je ovlašten

¹⁰³ Carić, Ante, op. cit. (bilj. 99.), str. 49., 50.

¹⁰⁴ Cvjetko, Božica, op. cit. (bilj. 101.), str. 350.

izreći da je maloljetnik kriv za kazneno djelo i istodobno pridržati izricanje kazne maloljetničkog zatvora. On će to učiniti ako smatra da se izricanjem krivnje i prijetnjom naknadnog izricanja kazne može počinitelja odvratiti od daljnjih kaznenih djela¹⁰⁵. Takva formulacija jednaka je onoj uvjetne osude. Međutim, ono što razlikuje pridržaj maloljetničkog zatvora od uvjetne osude je to što ZSM ne propisuje točnu kaznu maloljetničkog zatvora koja mora biti utvrđena kako bi se izrekao pridržaj, dok je utvrđena kazna zatvora u zakonom propisanom trajanju jedan od glavnih uvjeta za izricanje uvjetne osude. Glavni uvjet za izricanje pridržaja maloljetničkog zatvora je sudska ocjena da postoji pozitivna kriminološka prognoza budućeg ponašanja maloljetnika. Pri odlučivanju može li se pridržajem odvratiti počinitelja od daljnjeg počinjenja kaznenih djela, sud mora uzeti u obzir analize podataka o njegovoj ličnosti, ranijem životu, ponašanju, obiteljskim prilikama i pobudama¹⁰⁶. Tom odredbom predviđena je mogućnost odgode izvršenja kazne osuđenog maloljetnika i to na rok od najmanje jedne do najviše tri, pod uvjetom da za to vrijeme (vrijeme kušnje, odnosno provjeravanja) ne počini novo kazneno djelo¹⁰⁷. Ako ipak prekrši uvjete koji su mu naređeni riskira da mu sud, u slučaju da ocijeni kako je to potrebno radi odvratanja od

¹⁰⁵ Zakon o sudovima za mladež, op. cit. (bilj. 102.), članak 28.

¹⁰⁶ Cvjetko, Božica; Singer, Mladen, Kaznenopravna odgovornost mladeži u praksi i teoriji, Zagreb, 2011., str. 219.

¹⁰⁷ Ibid., str. 218.

počinjenja daljnjih kaznenih djela, izrekne kaznu za prije počinjeno kazneno djelo.¹⁰⁸ Sud može maloljetniku, uz pridržaj, izreći odgojne mjere pojačanog nadzora, upućivanja u disciplinski centar i jednu ili više posebnih obveza koje ne mogu trajati dulje od vremena provjeravanja. Uz navedene mjere, sud je ovlašten postaviti uvjet da se maloljetnik podvrgne izrečenoj sigurnosnoj mjeri obveznog psihijatrijskog liječenja ili obveznog liječenja od ovisnosti ili zabrani upravljanja motornim vozilom. Ako bi se maloljetnik ustrajno suprotstavljao provođenju izrečene odgojne mjere ili se bez opravdanog razloga ne podvrgne sigurnosnoj mjeri izrečenoj uz pridržaj izricanja maloljetničkog zatvora, sud bi mu bio ovlašten naknadno izreći maloljetnički zatvor¹⁰⁹. Uspoređujući navedene mjere sa mjerama propisanim KZ-om koje se mogu izreći uvjetno osuđenim osobama, možemo primijetiti da među njima nema velike razlike, osim toga što su mjere predviđene ZSM prilagođene dobi osuđenika.

6. STATISTIČKI PODACI O KAZNAMA IZREČENIM OSUĐENIM PUNOLJETNIM OSOBAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ OD 1991. DO 2022.

Razvojem instituta povećavao se broj izrečenih uvjetnih osuda. Danas se godišnje izreknu češće od bilo koje druge kaznenopravne sankcije. Tome svjedoče brojke Državnog zavoda

¹⁰⁸ Zakon o sudovima za mladež, op. cit. (bilj. 102.), članak 29.

¹⁰⁹ Zakon o sudovima za mladež, loc. cit.

za statistiku (dalje u tekstu: DZS). Razdoblje od 1991. do 2022. godine karakterizira postupno povećanje postotka izrečenih uvjetnih osuda uz nekoliko iznimaka kad je, u određenim godinama, njihov broj bio smanjen u odnosu na godinu prije.

Prema podacima DZS-a, 1991. godine je od ukupno 18 259 izrečenih sankcija postotak izrečenih uvjetnih osuda iznosio 56,8%, od čega 54,8% predstavlja uvjetnu osudu izrečenu umjesto kazne zatvora, a 2,0% umjesto novčane kazne¹¹⁰. Jednaki trend nastavio se i sljedeće godine, 1992., kada je postotak uvjetnih osuda u odnosu na sve izrečene sankcije predstavljao 58,0%, a od toga 56,2% je uvjetna osuda bila izrečena počinitelju kojemu je utvrđena kazna zatvora, a 1,8% onom počinitelju kojemu je bila utvrđena novčana kazna¹¹¹. Nadalje, 1993. godine rast postotka uvjetnih osuda naspram ostalih sankcija se nastavio pa je tako te godine postotak uvjetnih osuda iznosio 61,0%, 60,0% umjesto utvrđene kazne zatvora, a 1,0% umjesto utvrđene novčane kazne¹¹². Takav značajan rast nastavio se i naredne 1994. godine kada je uvjetna osuda činila 65,1% izrečenih osuda. Od tog iznosa, 64,3% činila je uvjetna osuda izrečena umjesto kazne zatvora, a 0,8% umjesto

¹¹⁰ Državni zavod za statistiku, *Osuđene punoljetne osobe 1988.-1991.*, Zagreb, 1992., str. 7.

¹¹¹ Državni zavod za statistiku, *Punoljetni počinitelji krivičnih djela, optuženja i osude u 1992.*, Zagreb, 1993., str. 19.

¹¹² Državni zavod za statistiku, *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optuženja i osude u 1993.*, Zagreb, 1994., str. 19.

novčane kazne¹¹³. Sljedeće je dvije godine broj izrečenih uvjetnih osuda nastavio rasti te je 1996. godine iznosio 69,8%, od toga 68,5% umjesto kazne zatvora, a 1,3% umjesto novčane kazne. Ono što razlikuje 1996. godinu od ostalih je povećanje postotka uvjetnih osuda izrečenih umjesto novčane kazne, dok se do te godine postotak takvih uvjetnih osuda svake godine smanjivao¹¹⁴.

Donošenje novog Kaznenog zakona 1997. u početku je uzrokovalo povećanje broja izrečenih uvjetnih osuda te je 1998. godine njihov postotak iznosio 74,2%, od kojih je 73,2% otpadalo na uvjetnu osudu umjesto kazne zatvora, 1,0% na uvjetnu osudu izrečenu umjesto novčane kazne¹¹⁵. Međutim, 1999. godine dogodio se značajan pad u postotku izrečenih uvjetnih kazni ukupno te je tada iznosio 70,8%, od čega je 69,8% bilo umjesto kazne zatvora, a 1,0% umjesto novčane kazne¹¹⁶. Pad broja izrečenih uvjetnih kazni u odnosu na ostale sankcije nastavio se i sljedećih nekoliko godina, a do porasta je došlo 2003. godine kada je postotak uvjetno izrečenih osuda umjesto kazni zatvora iznosio 66,5%, a umjesto novčanih kazni 1,0%, što je ukupno bilo 67,5%¹¹⁷. Naredne godine obilježene su

¹¹³ Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optuženja i osude u 1994., Zagreb, 1995., str. 21.

¹¹⁴ Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1996., Zagreb, 1997., str. 25.

¹¹⁵ Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1998., Zagreb, 1999., str. 13.

¹¹⁶ Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1999., Zagreb, 2000., str. 14.

¹¹⁷ https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/SI-1421.pdf, str. 15., 17. rujna 2022.

načelno rastom postotka izrečenih uvjetnih osuda, uz iznimke 2007.¹¹⁸, 2013.¹¹⁹ te 2014. godine kad je postotak bio neznatno niži od godina ranije¹²⁰.

Sljedeća promjena zbilja se 2015. godine kada je došlo do značajnog povećanja broja izrečenih uvjetnih osuda. Te je godine uvjetna osuda činila 78,8% što je najveći postotak do tada. Od toga je 76,8% bilo izrečeno umjesto kazne zatvora, a 3,5% umjesto novčane kazne. Ta godina je specifična i zbog najvećeg postotka izrečenih uvjetnih osuda umjesto novčane kazne¹²¹. Rast broja izrečenih uvjetnih osuda nastavio se i u sljedećim godinama pa i u posljednje dvije. Tako su 2020.¹²² i 2021.¹²³ godini uvjetne kazne umjesto kazne zatvora činile 80,5% svih izrečenih sankcija, a umjesto novčane kazne 1,2%, što ukupno čini 81,7% uvjetnih osuda u odnosu na ostale sankcije.

Analizom navedenih podataka možemo vidjeti da uvjetna osuda od samostalnosti Republike Hrvatske pa do danas čini većinu izrečenih sankcija u kaznenim postupcima, a u zadnjih nekoliko godina veliku većinu. Sa svakim novim kaznenim zakonom povećavao se i postotak izrečenih uvjetnih osuda u

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1671.pdf, str. 15., 17. rujna 2022.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

¹²² Državni zavod za statistiku, Kazneno pravosuđe i socijalna zaštita, Punoljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2020., https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/10-01-01_01_2021.htm, 30. kolovoza 2022.

¹²³ Državni zavod za statistiku, Kazneno pravosuđe i socijalna zaštita, Punoljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2021., <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29162>, 30. kolovoza 2022.

odnosu na ostale sankcije. Zanimljiva je i činjenica da ju sudovi češće izriču počiniteljima kojima je utvrđena kazna zatvora. Jedan od razloga za toliku primjenu te sankcije može biti njen razvoj i prilagodba suvremenim ciljevima i svrsi kaznenopravnih sankcija, ali i svijest sudova o korisnosti takve osude na počinitelja. Za razliku od kazne zatvora koja ograničava slobodu osuđenika, a boravak u zatvoru u velikom broju slučajeva dovede do ponovnog počinjenja kaznenog djela zbog teške prilagodbe životu na slobodi nakon vremena provedenog u zatvoru, zatim psihičkih posljedica ograničenosti slobode, a i stigme s kojom se bivši zatvorenici nose, uvjetna osuda ipak, zbog manjeg zadiranja u slobode čovjeka, omogućuje lakši i brži proces rehabilitacije i ponovne integracije u društvo.

7. ZAKLJUČAK

Iako je riječ o jednom od najmlađih instituta, uvjetna osuda s vremenom je preuzela primat kod izricanja nad ostalim sankcijama u kaznenom postupku u Republici Hrvatskoj. Razlog tomu je lišenje retribucije, individualizacija te prilagodba svakom pojedinom slučaju, ali i njezin cilj - upozorenje počinitelju kaznenog djela bez oduzimanja slobode. Međutim, uvjetna osuda je daleko od idealne sankcije. Tolika primjena tako blage sankcije sa sobom nosi pitanje koliko je to zapravo pošteno prema ostalim počiniteljima, odnosno uzrokuje li

njezina primjena nejednakost pa i diskriminaciju između počinitelja kaznenih djela. Iako se takvo razmišljanje potkrada, naravno da počinitelji težih kaznenih djela nisu i ne mogu biti u jednakom položaju kao i počinitelji lakših kaznenih djela. Tu zapravo dolazi do izražaja najvažnije načelo instituta uvjetne osude, a to je načelo individualizacije.

Čovjek je prošao dalek put, od stanovišta kako je kazna zapravo sredstvo odmazde i razmišljanja na način „oko za oko, zub za zub“, do danas kada se kažnjavanjem počinitelja želi postići njegova rehabilitacija, prevencija ponovnog počinjenja kaznenog djela i ponovna integracija u zajednicu, a ne „vraćanje milo za drago“. S vremenom je moralo doći i do razvoja novih sankcija koje bi manje zadirale u slobode čovjeka, a više bile fokusirane na njega kao pojedinca kojemu treba pomoći. Uvjetna osuda najbolji je pokazatelj tog razvoja u razmišljanju. Njome se na blagi način pokušava pomoći osuđeniku, ne oduzimajući mu ono najvažnije - njegovu slobodu, naravno s ostavljenom mogućnošću izricanja utvrđene kazne u slučaju ispunjenja određenih uvjeta. Logično je da tolika sloboda ne može biti pružena počinitelju bilo kojeg kaznenog djela, ali ako sudac, na temelju ličnosti počinitelja kojemu je utvrđena kazna za koju je dozvoljeno izreći uvjetnu osudu, uvidi da postoji velika mogućnost da se svrha kažnjavanja može ispuniti na taj način, naravno da u tom slučaju bolje pružiti

osobi tu mogućnost i pokazati joj da sustav ima povjerenja u nju, jer to bi moglo imati pozitivan utjecaj na njezinu budućnost i ponovnu integraciju u zajednicu.

Važnost uvjetne osude u Republici Hrvatskoj potvrđuju statistički podaci o izrečenim kaznenopravnim sankcijama. Ti nam podaci pokazuju da uvjetna osuda, gledajući posljednjih 20 godina, čini više od pola svih izrečenih sankcija. U posljednjih nekoliko godina njihov postotak je dosego čak 80% svih izrečenih sankcija. Zanimljiva je i činjenica da se većina tog postotka odnosi na uvjetnu osudu izrečenu umjesto kazne zatvora. To ukazuje na svjesnost sudova o potrebi izricanja blažih kaznenopravnih sankcija u svrhu lakše i brže rehabilitacije i ponovne reintegracije počinitelja u zajednicu, ali i svjesnost o lošim posljedicama koje na osuđeničke ima vrijeme provedeno u zatvoru.

LITERATURA

1. Aljinović, Nevena, Djelomična uvjetna osuda i njezina primjena u praksi s prikazom sustava uvjetne osude u novom kaznenom zakonu, Zagrebačka pravna revija, Vol. 6 No. 3, 2017.,
2. Bačić, Franjo, Dvije linije kažnjavanja: zakonska i sudska, Hrvatska pravna revija, veljača, 2005.
3. Bačić, Franjo, Krivično pravo - opći dio, Zagreb, 1995.
4. Brkić, Ive, Obveze uvjetno osuđene osobe i prikaz slučaja s posebnim osvrtom na tumačenje čl. 68. st. 1 Kaznenog zakona, Hrvatska pravna revija, 2007.
5. Carić, Ante, Mlađe osobe u kaznenom pravu (počinitelji i žrtve), Zagreb, 2002.
6. Cvjetko, Božica, Formalne i neformalne sankcije u maloljetničkom pravu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo, vol 6, br. 2/1999., 1999.
7. Cvjetko, Božica; Singer, Mladen, Kaznenopravna odgovornost mladeži u praksi i teoriji, Zagreb, 2011.
8. Doležal, Dalibor, Voditelj zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu i rada za opće dobro na slobodi, Kriminologija i socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju, 21. srpnja 2006.
9. Državni zavod za statistiku, Osuđene punoljetne osobe 1988.-1991., Zagreb, 1992.
10. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji krivičnih djela, optuženja i osude u 1992., Zagreb, 1993.
11. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optuženja i osude u 1993., Zagreb, 1994.
12. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optuženja i osude u 1994., Zagreb, 1995.
13. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, optužbe i osude u 1996., Zagreb, 1997.
14. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1998., Zagreb, 1999.
15. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 1999., Zagreb, 2000.
16. Horvatić, Željko; Derenčinović, Davor; Cvitanović, Leo, Kazneno pravo - opći dio II (kazneno djelo i kaznenopravne sankcije), Zagreb, 2017.
17. Horvatić, Željko; Novoselec, Petar, Kazneno pravo (opći dio), Zagreb, 1999.

18. Kazneni zakon (pročišćeni tekst, Narodne novine, 84/2021)
19. Krstulović, Antonija; Šćepanović, Marica, Utjecaj izmjena Kaznenog zakona na mogućnost i učestalost primjene uvjetne osude (i njihov daljnji utjecaj na primjenu instituta kaznenog materijalnog i procesnog prava), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 18. listopada 2006.
20. Mršić, Gordana, Mjere upozorenja - s osvrtom na slučajeve iz sudske prakse, Hrvatska pravna revije, svibanj 2007.
21. Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao mjera upozorenja, Hrvatska pravna revija, 2004.
22. Mršić, Gordana, Uvjetna osuda kao kaznenopravna sankcija, , Vol. 2 No. 2, Primus global, 2016.
23. Rajić, Saša, Izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rada za opće dobro na slobodi : alternativne sankcije u RH - stanje i perspektive, Kriminologija i socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju, 13.06.2005
24. Tabaković, Đuro; Grozdanić, Velinka; Sušan, Zoran, Odmjeravanje kazne kao akt subjektivne sudske ocjene, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, 1991.
25. Turković, Ksenija; Maršavelski, Aleksandar, Reforme sustava kazni u novom Kaznenom zakonu, 2012.
26. Urošević, Laza, Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije i 343 rješenja svih apelacionih sudova i svih odeljenja kasacionog suda god. 1930-1935, Sarajevo, 1935.
27. Zakon o sudovima za mladež (pročišćeni tekst, Narodne novine, 126/2019)
28. Zlatarić, Bogdan, Krivični zakonik u praktičnoj primjeni (kritički pregled judikature), I. svezak, opći dio, 1956.
29. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=38463>
30. https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/10-01-01_01_2021.htm
31. <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29162>
32. https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/SI-1421.pdf
33. https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1671.pdf

Izjava o izvornosti

Ja, Antonia Bandić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Antonia Bandić